

**ÚLOHA ARMÁDNÍHO OBRANNÉHO ZPRAVODAJSTVÍ
A BEDŘICHA REICINA PŘI MIMOSOUDNÍ PERZEKUCI VOJÁKŮ
PO ÚNORU 1948**

FRANTIŠEK HANZLÍK

The study deals with the extrajudicial persecution of soldiers in the period following February 1948. It shows various forms of extrajudicial persecutions and their consequences in the years 1949 to 1952. The text, then, analyses the role of the Army Counterintelligence Service and its chief Bedřich Reicin in the progress of persecutions. The study confirms that extrajudicial persecutions formed the integral part of vast post-February persecutions against real and alleged opponents of Communist Regime and the fact that their consequences were the same as judicial persecution.

Key words: the action committees; Army Advisory Council; Department of National Defence; defense intelligence; the Communist Party; extrajudicial persecution; forced labor camps; the auxiliary Technical Battalions.

Uchopení moci komunistickou stranou v únoru 1948 přineslo okamžité perzekuce ve všech oblastech života společnosti. Nezákonné masové zásahy proti odpůrcům nového režimu byly vedením Komunistické strany Československa (KSČ) nazývány očistou veřejného života od reakce. Hlavní podíl na perzekucích měly akční výbory Národní fronty (AV NF), které vznikaly již v průběhu únorových událostí a které neměly žádnou oporu v zákoně. V čele Ústředního akčního výboru Národní fronty stál JUDr. Alexej Čepička. Formy perzekucí byly různé. V první fázi šlo především o odstranění „reakcionářů“ z veřejného a politického života, většinou formou bezdůvodného propouštění z práce. Zakrátko následovala další etapa – perzekuce soudní. Soustředila se na skutečné i domnělé odpůrce režimu. V jejím průběhu probíhaly v široké míře nezákonné politické procesy, které v některých případech končily i justičními vraždami. Armáda patřila k institucím, které byly perzekucemi zasaženy nejvíce. Mimosoudní perzekuce patřily k hlavní formě postihu příslušníků armády.

V okamžiku převzetí moci komunistickou stranou se ocitla v bezprostředním ohrožení většina důstojníků, rotmistrů i poddůstojníků tehdejší československé armády. Týkalo se to především příslušníků čs. zahraniční armády ze Západu, i když podezření z nepřátelství vůči režimu nebyli automaticky vyňati ani bývalí příslušníci 1. československého armádního sboru v SSSR. Někteří důstojníci měli z válečných let zkušenosti z obou stran. Více než 300 důstojníků bylo v průběhu války na základě mezispojeneckých dohod převeleno z Británie do Sovětského svazu. Byly mezi nimi i dvě desítky československých letců, kteří patřili ve Velké Británii k nejlepším.

Hlavním nástrojem perzekucí v armádě se stalo 5. oddělení Hlavního štábu Ministerstva národní obrany – obranné zpravodajství (dále 5. odd. hl. št.) v čele s nechvalně proslulým plk. Bedřichem Reicinem, který osobně mnohá opatření směřující k čistkám v armádě plánoval a připravoval již dlouhou dobu před únorem 1948.¹ Patřil k nejradikálnějším ze všech před-

¹ Blíže: HANZLÍK, F.: *Vojenské obranné zpravodajství v zápasu o politickou moc v letech 1945–1948*. Praha 2003. Pro obranné zpravodajství v armádě byla běžně používána zkratka OBZ.

stavitelů KSČ, kteří se na organizování převzetí moci komunisty podíleli. Navrhoval použít nejtvrdší opatření včetně internace všech, kdo by se postavili na odpor. Těsně před převzetím moci komunistickou stranou žádal Rudolfa Slánského o souhlas se zatčením šestnácti generálů, které podle svých slov považoval za „reakčníky“ a „západníky“. „Slánský provedení zatčení zamítl s tím, že to zatím nepřípadá v úvahu, a dal souhlas jen k zatčení členů ústřední branné komise nár. soc. strany a sekretářky stát. tajemníka Lichnera,“ říká Reicin a dále uvádí: „Slánský tehdy formuloval náš úkol v armádě během únorových událostí tak, že máme jenom udržovat armádu v neutralitě a zabránit otevřenému vystoupení reakce.“²

Pověstnou tečkou za působením Reicina v době únorových událostí roku 1948 se stalo okamžité propuštění pětadvaceti generálů dne 25. února. Stalo se tak na základě návrhu vypracovaného Bedřichem Reicinem a Jaroslavem Procházkou, který stál v té době v čele Hlavní správy výchovy a osvěty (HSVO) ministerstva národní obrany (MNO). Důvodem propuštění generálů nebylo nějaké porušení zákonů nebo vojenských předpisů, ale výhradně jejich názory, případně postoje v minulosti. Dokládají to příklady zdůvodnění propuštění např. gen. S. Ingra – prokázaná nedůvěra k SSSR, gen. H. Píky – nesouhlas s lidově demokratickým zřízením a záporný postoj ke komunismu a socialismu, gen. J. Bártika – vyvíjel činnost namířenou proti SSSR, udržoval styky s rozkolníky v Národní frontě.³ Podobné důvody jsou uváděny i u všech ostatních.

Po převzetí moci komunistickou stranou vznikaly živelně akční výbory Národní fronty i v armádě. Na konstituování Ústředního akčního výboru Národní fronty se aktivně podílel i jeden z nejbližších spolupracovníků Reicina z doby jeho působení v SSSR škpt. Jaroslav Dostál.⁴ V únoru 1948 zastával funkci generálního tajemníka Sdružení zahraničních vojáků. Do přípravného ústředního akčního výboru byl nominován Československou obcí legionářskou. Jeho náhradníkem byl Hrdina SSSR mjr. Antonín Sochor.⁵

Proti působení akčních výborů v armádě se striktně postavili Bedřich Reicin s Jaroslavem Procházkou.⁶ Vydali k tomu i oficiální výnos. Reicin argumentoval tím, že očistu budou vzhledem ke zvláštnostem armády provádět orgány obranného zpravodajství (OBZ) samy. Ostře vystoupil i proti tomu, že brněnský rozhlas oznámil jména důstojníků, kteří byli bez rozhodnutí MNO vyhozeni z armády. Podle něj zveřejnění jmen těchto důstojníků mohlo prospět nepříteli, protože mu ukazovalo osoby, o které se může opřít.⁷ Jedním z důvodů, proč se Reicin kategoricky postavil proti působení akčních výborů v armádě, bylo zřejmě i to, že obranné zpravodajství mělo mezi důstojníky a rotmistry řadu agentů a informátorů. Výjimečně byli mezi nimi i důstojníci, kteří se účastnili za války odboje na Západě. Většinu z nich považovali komunisté za reakční živly. Pokud by akční výbory prováděly samostatně čistky v armádě, mohlo dojít k jejich propuštění z armády.

Na základě rozhodnutí vedení KSČ měl nakonec na důslednou očistu armády za Ústřední akční výbor NF dohlížet Rudolf Slánský, kterého předsednictvo svým usnesením ze dne 1. března 1948 formálně delegovalo do Armádního poradního sboru.⁸ Akční výbory po celé

² Národní archiv Praha (NA), fond (f.). Ministerstvo národní bezpečnosti (MNB), 8/1, karton (k.) 56.

³ Archiv bezpečnostních složek Praha (ABS), f. 302-290-1, s. 11–12.

⁴ Jaroslav Dostál se s Reicinem znal velmi dobře již od roku 1928. Za války se setkali v Moskvě na podzim roku 1940 po odchodu Reicina z Protektorátu. Setkávali se až do Reicinovy internace v červenci 1941. Znova se potkali v Buzuluku na počátku roku 1942. Oba působili v čs. vojenských jednotkách v SSSR až do konce války. Záznam o pohovoru s Jaroslavem Dostálem na ÚV KSČ dne 26. září 1956. NA, f. Komise I., sv. 11, a. j. 197.

⁵ NA, f. 100/52, sv. 1, a. j. 1.

⁶ NA, f. Komise I., svazek (sv.) 11, archivní jednotka (a. j.) 197. Pohovor s B. Kopoldem na ÚV KSČ dne 11. 10. 1956.

⁷ NA, f. Komise I., sv. 11, a. j. 197. Pohovor s B. Kopoldem na ÚV KSČ dne 11. 10. 1956. NA, f. Komise I., sv. 11, a. j. 197. Pohovor s B. Kopoldem na ÚV KSČ dne 11. 10. 1956.

⁸ NA, f. 100/52, sv. 1, a. j. 3.

republice zasílaly návrhy na odstranění „reakčních“ důstojníků z armády ministerstvu národní obrany, ale také na různá velitelství podle toho, kde byly vojenské útvary dislokovány. Informace shromažďovalo 5. odd. divizí, sborů a oblastí. Poté je zasílala na 5. odd. hl. št., které je využívalo v průběhu tzv. poúnorové očisty armády.

Podle zprávy, kterou adresoval ministr národní obrany gen. Ludvík Svoboda poslancům parlamentu, bylo na podnět a žádost AV NF, okresních a krajských AV a na základě jednání APS ve dnech 2. a 5. března 1948 propuštěno: 27 generálů, 33 důstojníků gšt., 229 důstojníků zbraní, 82 důstojníků služeb, 3 civilní zaměstnanci, 11 rotmistrů zbraní a 13 rotmistrů služeb.⁹

Akce APS

Okamžitě po únoru 1948 zahájilo 5. odd. hl. št. akci, nazývanou samotnými příslušníky oddělení akce APS.¹⁰ Ve studijní skupině 5. odd., v jejímž čele stál tehdy plk. Josef Musil, vznikla zvláštní podskupina. Jejím úkolem bylo připravovat zprávy o jednotlivých generálech a důstojnících pro APS nebo podklady pro udělení výstrahy dalším generálům, důstojníkům a rotmistrům. Vedoucím podskupiny se stal pplk. Ladislav Chodil. Jmenovaný předkládal podklady k jednotlivým důstojníkům osobně Bedřichu Reicinovi. Ve výjimečných případech prostřednictvím plk. Josefa Musila. Reicin podle vlastního uvážení zasahoval do připravených podkladů a v mnoha případech vyžadoval jejich změnu tak, aby určený generál nebo důstojník musel být z armády propuštěn. Do připravených zpráv činil Reicin vlastní rukou poznámky na základě informací získaných rozsáhlými sítěmi agentů, informátorů a důvěrníků z celé armády. O dalším osudu důstojníků a generálů rozhodovaly jeho poznámky – *APS*, *Výstraha*, *Ven*, *Ponechat* nebo *Založit do osobního spisu*. Po projednání v APS parafoval rozhodnutí ministr národní obrany gen. Ludvík Svoboda. Jednotlivé akce byly označovány podle pořadí zasedání APS jako APS 1, APS 2 atd.¹¹

Nejvíce postiženou kategorií vojáků se stali příslušníci letectva. Jedním z důvodů byla skutečnost, že většina z nich působila v průběhu války na Západě, a tím byli automaticky považováni za „reakcionáře“.

Při projednávání návrhů v APS se Reicin dostával často do sporů s gen. Svobodou a někdy i s dalšími členy APS, generály Karlem Klapálkem, Bohumilem Bočkem a Šimonem Drgáčem. K tomu ve své pozdější výpovědi Reicin říká: „Svoboda bral v ochranu nespolehlivé důstojníky, přičemž o jedněch se vyjadřoval, že jsou ještě mladí a že se dají převychovat, o druhých říkal, že jejich reakční výroky nelze brát vážně, další hájil, odvolává se na jejich odborné schopnosti a konečně bral systematicky v ochranu různé reakční legionáře a zahraniční vojáky, se kterými byl osobně spřátelen.“¹² Reicin s gen. Procházkou, který byl rovněž členem APS, upozorňovali Slánského na skutečnost, že zasedání APS se dosud účastní z titulu své funkce i gen. Antonín Hasal, přednosta Vojenské kanceláře prezidenta republiky. V této souvislosti Slánský Reicinovi sdělil, že v kanceláři prezidenta republiky musí ještě zůstat další reakční osoby, protože není možné je z hlediska mezinárodně politických ohledů okamžitě vyhodit.¹³

V rámci poúnorové očisty armády proběhly čistky také v řadách důstojníků, kteří se v té době nacházeli v různých typech vojenských škol a v kurzech. Z vysoké školy vojenské v Praze bylo

⁹ NA, fond 100/1, sv. 57, a. j. 437.

¹⁰ Akce byla nazývána podle zkratky Armádního poradního sboru – APS. Na jednání APS se mimo jiné rozhodovalo o tom, kteří důstojníci budou muset z armády odejít.

¹¹ Přesné počty propuštěných důstojníků a rotmistrů včetně jejich seznamů obsahují fondy ABS, f. 302-289, 290, 291.

¹² NA, f. MNB 8/1, k. 56.

¹³ NA, f. MNB 8/1, k. 56.

rozhodnutím ministra národní obrany ze dne 2. března 1948 okamžitě vyloučeno 32 frekventantů (I. ročník 4, II. ročník 13, III. ročník 15). Zároveň vydal náčelník hlavního štábu gen. Boček rozkaz k jejich sledování OBZ. Všichni byli vyloučeni z politických důvodů. Mezi jinými jsou uvedeny i tyto: „...patří k odpůrcům lidově demokratického zřízení, nadbíhá kapitálu a usiluje o návrat starých pořádků, ještě po vládní krizi nadává na SSSR, typický a nenapravitelný reakcionář, otec je statkář napadený v novinách“.¹⁴ Čistky pokračovaly i ve vojenských učilištích a ve školách pro důstojníky v záloze. Zároveň přijalo obranné zpravodajství opatření, aby se „nespolehliví“ žadatelé z řad důstojníků, vojáků i z řad civilních zájemců nemohli dostat na žádnou vojenskou školu.

Výsledkem poúnorové „očisty“ bylo propuštění 2965 důstojníků z celkového počtu 13 366. Celoarmádní průměr propuštěných činil 22,2 % celkového stavu důstojnického sboru ke dni 15. února 1948. Od tohoto průměru se výrazně odlišovala procenta propuštěných podle druhů zbraní, podle hodností i podle místa působení v období války. Propuštěno bylo 41 % generálů (57 ze 139), 32,1 % důstojníků letectva, 30,9 % důstojníků tankového vojska a 28,6 % důstojníků generálního štábu. Z důstojníků, kteří působili za války na Západě, bylo propuštěno 52,3 % (490 z 937), důstojníků z domácího prostředí 20,8 % (1731 z 8339), důstojníků – bývalých politických vězňů bylo propuštěno 20,3 % (149 ze 734) a z důstojníků, kteří konali za války službu v armádě Slovenské republiky, to bylo 20 % (318 z 1591). Nejmenší procento propuštěných bylo z bývalých příslušníků vládního vojska – 15,2 % (126 z 837) a z bývalých příslušníků 1. čs. armádního sboru v SSSR – 9,5 % (82 z 864).¹⁵ Drtivá většina propuštěných se ničím neprovinila, a dokonce ani verbálně nevyjádřila nesouhlas s novým režimem. Celou poúnorovou očistu důstojnického sboru od „reakčních“ důstojníků lze tedy jednoznačně označit za politickou čistku směřující k definitivnímu ovládnutí armády komunistickou stranou.

Oproti ostatním kategoriím důstojníků zůstala složka OBZ po únoru roku 1948 probíhajícími čistkami v podstatě nedotčena. Podle interních materiálů: „Očista v OBZ postihla jen takové příslušníky, kteří se bezprostředně před a po únoru 1948 projevíli jako nepřátelé KSČ a lidově demokratického zřízení.“¹⁶ V řadách 5. odd. hl. št. zůstalo i patnáct bývalých příslušníků vládního vojska. Personální složení OBZ se nezměnilo prakticky až do roku 1949, kdy do armády přicházejí z náboru takzvané dělnické kádry. Na vedoucích místech však nadále zůstávají „zkušeni“ příslušníci OBZ z předcházejícího období.

Do táborů nucené práce

Další formou mimosoudní perzekuce vojáků po únoru 1948 bylo jejich zařazování do táborů nucené práce. Na podzim roku 1948 přijalo Národní shromáždění zákony, které umožňovaly rozsáhlou perzekuci skutečných i domnělých odpůrců režimu. Šlo o zákony č. 231/48 Sb. o ochraně lidově demokratického zřízení a č. 247/48 Sb. o táborech nucené práce. Podle §2 zákona o táborech nucené práce (TNP) měly být do táborů zařazeny osoby starší osmnácti let, které nepřekročily šedesátý rok věku, byly tělesně a duševně způsobilé, ale práci se vyhýbaly nebo ohrožovaly výstavbu lidově demokratického zřízení nebo hospodářský život, zvláště veřejné zásobování, a osoby, které jim to umožňovaly. O zařazení do TNP rozhodovaly tříčlenné komise, jejichž členy a náhradníky jmenovaly krajské národní výbory. Dobu pobytu v TNP stanovoval §3 zákona v rozsahu od tří měsíců do dvou let. Správu TNP zajišťovalo ministerstvo vnitra.

¹⁴ ABS, f. 302-289-3.

¹⁵ ŠVONDR, M. *Důstojnický sbor československé armády v letech 1945–1948*. Bratislava 1972, s. 123–127.

¹⁶ NA, f. Komise 1, sv. 12, a. j. 201, s. 3.

Koncem roku 1948 proběhla na ministerstvu vnitra porada za účasti Bedřicha Reicina, v té době již povýšeného na generála, a Karla Švába. Oba patřili k hlavním iniciátorům akcí proti propuštěným vojákům. Na této poradě rozhodli její účastníci o realizaci opatření, která ve svém důsledku přinesla další nezákonné perzekuce stovek důstojníků, propuštěných v rámci tzv. pouťorové očisty z armády. Realizaci opatření pověřil Reicin 5. oddělení hlavního štábu. Jednotlivé akce řídil nástupce Reicina ve funkci přednosty 5. odd. hl. št. Josef Musil, povýšený v roce 1949 na generála.

První z akcí zahájilo 5. oddělení na počátku roku 1949. Měla označení akce D a probíhala až do jara 1951.¹⁷ Seznamy důstojníků navržených do TNP připravovalo 5. odd. hl. št. podle stanovených kritérií. O zahájení akce D se zmiňuje v pozdějších výpovědích Josef Musil: „Reicin mně stanovil jako směrnici pro zařazení do TNP tři kritéria: zařadit do TNP důstojníky, kteří po propuštění z armády nepracovali, nebo měli krycí zaměstnání, dále ty, kteří byli podezřelí z útěku do zahraničí, a konečně důstojníky, kteří po propuštění prováděli nějaké podezřelý rejdy.“¹⁸ Kritéria stanovená Reicinem byla v rozporu s ustanovením zákona č. 247/48 Sb. a umožňovala postihnout kohokoliv, aniž by se provinil. Značná část generálů a důstojníků propuštěných z armády měla nárok – podle doby odsloužené v armádě – na penzi. OBZ přijalo při jejich propuštění opatření, které bránilo jejich zaměstnávání v civilním životě. Podezřelý z útěku do zahraničí mohl být také kdokoli. V průběhu akce D došlo k dalšímu rozšíření perzekucí generálů a důstojníků, které mělo pro postižené mnohdy tragické důsledky v podobě zařazení do tábora nucené práce v pověstné věznici na Mírově.

V prvním pořadí navrhlo 5. odd. hl. št. k zařazení do TNP 14 generálů, 60 plukovníků, 94 podplukovníků, 104 majorů, 83 štábních kapitánů, 36 kapitánů, 19 nadporučíků a 30 poručíků.¹⁹ Důvody zařazení do TNP byly mnohdy kuriózní. K nim lze zařadit i následující:

- *Udržuje podezřelé styky s reakcionáři a s propuštěnými důstojníky.*
- *Anglofil, který se zastává západního imperialismu.*
- *Přijímá časté návštěvy neznámých lidí, spolu s manželkou jsou podezřelí z ilegální činnosti. Bylo pozorováno, že v předsíni má jakýsi přístroj, který když je zapnut, vydává silné světlo a hukot.*
- *Udržuje podezřelé styky s okresní mysliveckou jednotou.*
- *Má možnost zaměstnávat reakční živly.*
- *Věří ve změnu poměrů, podezřele se snažil sehnati od KSČ potvrzení o politické spolehlivosti.*
- *Zásadně reakčního smýšlení, styky se živly protilidovými, ovlivňuje okolí.²⁰*

Celkem proběhlo 6 akcí D označených jako D – 1 – dne 20. 4. 1949, D – 2 – dne 22. 9. 1949, d – dne 10. 11. 1949, D – 3 – dne 10. 1. 1950, D – 4 – dne 3. 5. 1950 a akce D – 5 – 11. 9. 1950. Poslední dvě akce D proběhly již v době, kdy byl ministrem národní obrany Alexej Čepička. Celkově bylo do TNP ve známé věznici na Mírově zařazeno 263 důstojníků. Svým charakterem a důsledky se z akcí D vymykaly akce d a akce D – 5. Akce d doplňovala předcházející akce D a směřovala převážně proti bývalým důstojníkům zpravodajské služby. Souvisela s další přísně utajovanou akcí 5. odd., nazvanou Akce LUX, která probíhala souběžně s akcemi D.²¹ Akce D – 5 zahrnovala především důstojníky vyššího věku, kteří bydleli většinou v Praze-Dejvicích. Jejím cílem bylo uvolnění bytů pro ministerstvo národní obrany. Rozkaz k provedení akce D – 5 vydal Musilovi Reicin. Přitom zdůraznil, že takto rozhodl přímo ministr národní obrany Alexej

¹⁷ Název akce byl odvozen od prvního písmene slova důstojníci.

¹⁸ NA, f. MNB 8/4, k. 59.

¹⁹ ABS, f. 302-291-1.

²⁰ ABS, f. 302-289-1.

²¹ Název akce LUX byl odvozen od slova vyfluxovat – vyčistit.

Čepička. Pokud byli generálové a důstojníci uvedení v seznamech ochotni být uvolnit a vystěhovat se z Prahy na určené místo, vyhnuli se zařazení do TNP. Tuto možnost většina z nich využila. Celkem se jednalo asi o pětadvacet osob.²² Další důstojníci, kteří figurovali v seznamech připravených pro akci D – 5 a nebydleli v Praze, byli do TNP zařazení.

Formálně o zařazení důstojníků do TNP rozhodovala komise, ustavená na ministerstvu vnitra. Do komise vyslalo 5. odd. hl. št. na základě nařízení Reicina plk. Antonína Horáka, kterého později nahradil pplk. Josef Pavlíček. Josef Musil k tomu uvádí: „Současně jsem mu nařídil, že je nutno, aby on jako zástupce 5. odd. hl. št. musí v komisi prosazovati to, aby všechny osoby, které byly do TNP navrženy, tam také skutečně byly dány, bez ohledu na to, že si ostatní členové komise jejich nasazení do TNP nepřejí, jelikož toto je zájem gen. Reicina.“²³ Seznamy připravené 5. odd. hl. št. předkládal Musil Reicinovi, který je většinou svévolně doplňoval o další osoby, o kterých prohlašoval, že je osobně zná a že je předpoklad jejich útěku do zahraničí. Žádné konkrétní důkazy však nepředložil.

O postupu Reicina se zmiňují i další důstojníci 5. odd. hl. št., kteří se podíleli na řízení akce D. Pplk. Pavlíček v průběhu roku vystřídal v komisi, která zařazovala důstojníky do TNP, plk. Horáka. Před jednáním komise odeslal Musil pplk. Pavlíčka k Reicinovi se seznamem osob navržených do TNP. Reicin pečlivě prošel celý seznam a jednotlivá jména označil poznámkami – D, Dx a d. D znamenalo zařadit osobu do akce, Dx znamenalo, že člen komise má při jejím jednání zastávat radikálně stanovisko zařazení osoby do TNP. Písmenem d označil Reicin osoby, které měly být zatčeny v rámci akce, jež doplňovala akci D. Při jednáních komise vznikaly často problémy. Její členové nesouhlasili se zařazením důstojníků, u kterých 5. odd. hl. št. nepředložilo konkrétní důkazy, nebo považovali důvody zařazení do TNP za nedostatečné. Přímou z jednání komise telefonovali plk. Horák a později i pplk. Pavlíček přednostovi 5. odd. hl. št. gen. Josefu Musilovi, že ostatní členové komise nesouhlasí se zařazením některých důstojníků do TNP. Musil toto okamžitě ohlásil Reicinovi. „....volal jsem Reicinovi, ale tento mně vynadal a řekl, že od toho je v komisi zástupce našeho odd., který tam toto musí prosazovati a že jeho rozkaz platí pro celou akci D“.²⁴

Koncem roku 1949 si nechal Reicin předložit od Musila celkový seznam všech propuštěných důstojníků od února 1948. Podle vyjádření Musila šlo asi o 3500 osob. Z tohoto seznamu si vypisoval osobně jména důstojníků a rotmistrů a nařídil Musilovi zapsat je do seznamu následujících akcí D. Jednalo se většinou o osoby, které podle zjištění 5. odd. hl. št. již dlouhou dobu po propuštění pracovaly v různých profesích. Reicin zdůvodnil jejich zařazení na seznam tím, že by se mohly pokusit o útěk do zahraničí.²⁵

V rozporu s ustanovením zákona 247/48 Sb. došlo z rozkazu Reicina i k zařazení osob, jejichž zdravotní stav to prokazatelně vylučoval. Tímto způsobem se ocitli v TNP také gen. Jaroslav Hrabovský, plk. Jiří Souhrada a pplk. Bohumil Dítě, kteří na svůj špatný zdravotní stav upozorňovali a proti zařazení do TNP podali odvolání. Nebylo jim vyhověno a všichni jmenovaní v TNP zemřeli.²⁶

Všichni, kdo připadali v úvahu pro umístění do TNP, měli být podle zákona projednávání před komisemi. Měli mít také možnost vyjádřit se k předloženým obviněním. Většina z nich před komisí nebyla vůbec předvolána nebo jim bylo pouze sděleno, že se zařazují do tábora nucené práce. Plk. Antonín Horák, který pracoval v komisi, měl mezi důstojníky zařazovanými do TNP

²² ABS, f. Vyšetřovací spisy, archivní číslo (a. č.) V 2457 MV – VII

²³ NA, f. MNB 8/4, k. 59.

²⁴ NA, f. MNB 8/4, k. 59.

²⁵ NA, f. MNB 8/4, k. 59.

²⁶ NA, f. MNB 8/4, k. 59.

mnoho známých. V případě, že byli, byť formálně, před komisí předvoláni, vyhýbal se všemožným způsobem osobnímu setkání s nimi.²⁷

Zatčení měli možnost se proti zařazení do TNP odvolat. V *Závěrečné zprávě komise pro TNP Mírov*, která byla ustanovena po zatčení Reicina v březnu 1951, je k výsledkům odvolání uvedeno: „Odvolací komise odvolání všech striktně zamítala bez ohledu na pravdivost tvrzení uvedených v odvolání.“²⁸ Navíc komise vyřizovala odvolání buď se značným zpožděním, nebo vůbec. Například o odvolání pplk. Bohumila Dítě, který byl smrtelně nemocen, rozhodla komise až sedm měsíců poté, co zemřel v TNP.²⁹

Tábor nucené práce na Mírově byl zřízen 22. dubna 1949 v původní věznici. S internovanými zacházeli dozorcí velmi krutě. Zcela běžně používali hrubého fyzického násilí. Zdravotní péči „zajišťoval“ bývalý lékař SS, který si na Mírově odpykával trest za válečné zločiny. Sama komise prošetřující okolnosti zařazování důstojníků do TNP a poměry v táboře jej označila za likvidační. V její závěrečné zprávě se uvádí: „Název TNP pro tento tak zvaný likvidační tábor byl jen pláštěm, který nemá nic společného s tábory nucené práce, které při zakládání měl na mysli zákonodárce, které měly sloužit pro převýchovu osob třídně nepřátelských a hrubým způsobem se provinivších proti naší nové společnosti a vyhýbajících se práci.“³⁰

Podle *Závěrečné zprávy komise pro TNP Mírov* z léta 1951 bylo z celkového počtu 263 osob zařazeno do TNP neoprávněně 197 z nich. Komise ve zprávě konstatovala, že při zařazování do TNP: „...nerozhodovaly orgány lidové správy, ale jednotlivci, t. j. Reicin, Musil a Šváb.“³¹

Více než třicet důstojníků bylo v TNP vězněno na základě nařízení Reicina, schváleného Karlem Švábem, i po uplynutí doby, původně stanovené v rozhodnutí bez jakéhokoli důvodu. O odpovědnosti Reicina za věznění osob, které byly v TNP buď neoprávněně, nebo po uplynutí doby trestu, svědčí obsah dopisu šestého sektoru MNB ze dne 5. 12. 1950 adresovaný sekretariátu ministra národní bezpečnosti. V něm je uvedeno, že na základě dohody MNO (gen. Musilem) a MNB (náměstkem Švábem) nemohou být z TNP propuštěny žádné osoby, jestliže s tím MNO nesouhlasí. V doložce je uvedeno, že gen. Reicin nedovolil propuštění žádné osoby z Mírova.³²

Při posuzování okolností zatýkání osob v průběhu akce D zjistila komise spáchání řady trestných činů a přestupků ze strany příslušníků OBZ a StB. Při domovních prohlídkách zatčených vojáků byly zabavovány osobní věci bez pořizování jakýchkoli záznamů. Komise například zjistila, že v jednom případě zabavili příslušníci StB a OBZ 45 kusů hodinek, rádio, látky, obleky a další osobní věci bez jakýchkoli záznamů. Podobně postupovali u většiny zatčených. Ani osobám, které byly do TNP zařazeny neoprávněně, nebyly zcizené osobní věci po jejich propuštění vráceny. Komise upozorňovala na skutečnost, že ze strany příslušníků StB a OBZ tím byly spáchány trestné činy se sazbou od pěti do deseti let. Žádný z nich však potrestán nebyl.

Z iniciativy Reicina a Procházky vznikly v armádě v průběhu roku 1950 také pověstné pomocné technické prapory (PTP). Ke službě v PTP měli být zařazováni „nespolehliví“ vojáci k výkonu vojenské prezenční služby beze zbraně.³³ Také při zařazování vojáků do PTP sehrálo rozhodující roli 5. odd. hl. št. Pomocné technické prapory byly využívány k plnění hospodář-

²⁷ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

²⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

²⁹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

³⁰ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

³¹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

³² ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV – VII. *Závěrečná zpráva komise pro TNP Mírov*.

³³ Blíže: BÍLEK, J.: *Pomocné technické prapory*. Praha 2002.

ských úkolů. V říjnu 1950 proběhla u Reicina porada, které se zúčastnili důstojníci z velení 1. vojenské oblasti. Na poradu byli povoláni také důstojníci 5. odd. hl. št. pplk. Pavlíček a mjr. Kalfus. Reicin vyjádřil nevoli nad tím, že nejsou plněny stanovené počty branců zařazených do PTP. Provedl půlhodinovou instruktáž se závěrem, že do 1. listopadu 1950 musí obě vojenské oblasti zajistit požadované doplnění počtů PTP. Pplk. Pavlíček a mjr. Kalfus obdrželi úkol odjet ještě v noci na velitelství 2. vojenské oblasti do Trenčína, předat rozkaz veliteli oblasti gen. Zdeňku Novákovi a zajistit jeho splnění. Oba jmenovaní důstojníci odjeli okamžitě do Trenčína, předali rozkaz o doplnění stanoveného počtu branců do PTP. Časová lhůta ke splnění rozkazu Reicina k doplnění počtů PTP byla minimální. Proto u obou vojenských oblastí proběhly okamžitě porady všech zainteresovaných velitelů, příslušníků pátých oddělení a politických pracovníků.

Ve velké časové tísni byly zpracovávány seznamy branců a vojáků prezenční služby k zařazení do PTP. Na základě rozkazu Reicina z října 1950 však došlo k zařazení mnohých branců a vojáků, kteří ani podle tehdy platných směrnic do PTP zařazení být neměli. Do PTP byli zařazení dokonce i členové KSČ a branci z komunistických rodin. Hlavní informační správa (HIS), na kterou bylo přejmenováno 5. odd. hl. št. na podzim 1950, musela řešit řadu stížností adresovaných na ÚV KSČ a také poslancům Národního shromáždění.³⁴ Služba v PTP představovala rovněž formu mimosoudní politické perzekuce, tentokrát vojáků prezenčně sloužících, kteří byli z různých důvodů považováni za politicky nespolehlivé.

Akce LUX

V době probíhající akce D byla začátkem října 1949 zahájena další, přísně utajovaná akce pod krycím názvem LUX. Jejím iniciátory byli Bedřich Reicin a Karel Šváb, který v té době zastával funkci náměstka ministra národní bezpečnosti. Podle vyjádření Karla Švába měla být na základě zkušeností právě skončeného procesu s Rajkem v Maďarsku provedena důsledná očista všech oblastí života společnosti. Pokyn k jejímu provedení vydal prezident republiky Klement Gottwald a vedení KSČ cestou Rudolfa Slánského. Řízením akce v celostátním měřítku pověřilo vedení KSČ Švába. Za realizaci akce v armádě odpovídal Reicin. V této souvislosti vydal Šváb nařízení k vytvoření zvláštní studijní a vyšetřovací skupiny, která byla složena z přísně prověřených příslušníků 5. odd. hl. št.. Za členy skupiny se musel vlastnoručním podpisem zaručit Josef Musil. Souběžně se skupinou 5. odd. hl. št., jejímž velitelem byl jmenován mjr. Jaroslav Pavlíček, pracovala podobná skupina i u ministerstva národní bezpečnosti. Pro její potřebu vyčlenilo 5. odd. hl. št. důstojníky – mjr. Jiřího Juránka, mjr. Bedřicha Sedláčka a kpt. Karla Malenu.³⁵

Akce LUX byla důsledkem toho, že i v podmínkách Československa se v průběhu roku 1949 začínaly projevovat důsledky teorie o zostřování třídního boje a nutnosti hledání nepřítele ve vlastních řadách. Do republiky přijíždějí v létě roku 1949 sovětsí poradci Lichačev a Makarov s čerstvými zkušenostmi z procesu s Rajkem v Maďarsku. Začala se otevřeně šířit linie hledání nepřítele ve straně a hledání československého Rajka.³⁶

Úkolem Pavlíčkovy skupiny bylo vyhodnotit londýnský archiv za druhé světové války, předválečný archiv 2. oddělení hlavního štábu MNO a materiály týkající se slovenských divízi

³⁴ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV.

³⁵ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV.

³⁶ NA, Komise I., sv. 12, a. j. 202. Podrobnosti o souvislosti přípravy a průběhu nezákonných procesů v padesátých letech obsahuje *Zpráva o činnosti státní bezpečnosti v letech 1949–1954 z hlediska nesprávnosti v zaměření a metodách práce*.

za války. Styčným důstojníkem skupiny z ministerstva vnitra se stal kpt. Miroslav Pich-Tůma. Později jej nahradil kpt. Jaroslav Mrkos.³⁷

V říjnu 1949 zpracoval Musil podrobný plán práce komise, který předložil k posouzení Reicinovi a následně ke konečnému schválení Švábovi. Skupina pracovala v přísném utajení. Do přidělené místnosti v prostorách 5. odd. hl. št. neměl přístup nikdo mimo členů skupiny, Musila, Reicina a Švába. Vedoucí skupiny pplk. Pavlíček získané informace předával gen. Musilovi a podle potřeby na základě jeho rozhodnutí jednal přímo se Švábem nebo s Reicinem. Podrobně byl o průběhu a výsledcích akce LUX informován také Rudolf Slánský a v některých případech i prezident republiky Klement Gottwald.³⁸

Na základě studia archivních materiálů připravovala skupina seznamy příslušníků 2. odd. hl. št. z období předmnichovské republiky a v době jejich působení v Londýně za války. Vzhledem k tomu, že většina důstojníků 2. odd. hl. št. z tohoto období již v armádě nesloužila, předával veškeré podklady Pavlíček cestou styčného důstojníka kpt. Mrkose také na MNB. Pavlíček předal seznam Musilovi a navrhoval, aby osoby v něm uvedené byly vyslechnuty na svobodě k doplnění informací získaných z archivů. Musil si ponechal určitý čas na rozhodnutí. Potom sdělil Pavlíčkovi, že všechny osoby ze seznamu budou zatčeny a vyslýchány ve vazbě. Podle Pavlíčka se tak stalo na základě rozkazu Reicina a Švába. V první řadě nařídil Musil zatknout příslušníky bývalého Moravcova 2. odd. v Londýně. Jejich zatčení kamuflovalo 5. odd. hl. št. probíhající akcí D. Šváb nařídil, že zatčení budou odvezeni do věznice v Mladé Boleslavi, kde pro tento účel zajistil uvolnění potřebných místností. Z důvodů utajení dostala věznice krycí název 100. Zatčení osob podle seznamu provedli příslušníci 5. odd. hl. št. ve spolupráci s Stb v listopadu 1949 formou určení do TNP. Ve skutečnosti byli všichni odvezeni do věznice v Mladé Boleslavi. Zatčené vyslýchali referenti skupiny LUX. Některé osoby předali na vyžádání k výsledkům na MNB. Šlo například o plk. Strankmüllera a pplk. Franka. Výsledky vyšetřování obdržel Šváb. Spolu s Reicinem rozhodli o tom, na koho bude podáno trestní oznámení a kdo bude zařazen do TNP.³⁹ Všichni, na něž nebylo podáno trestní oznámení, byli zařazeni z rozkazu Švába do TNP, aniž by se čehokoli dopustili.

V seznamech akce LUX se postupně ocitli i aktivně sloužící důstojníci včetně ministra národní obrany gen. Ludvíka Svobody. Někteří z nich byli na rozkaz Reicina zatčeni. Patřil k nim i bývalý pobočník gen. Svobody pplk. Ladislav Bedřich. Instrukce k jeho výsledku dával mjr. Řehákovi ze skupiny LUX osobně Reicin. Hlavním důvodem byla zřejmě snaha Reicina získat kompromitující materiály na gen. Svobodu z doby jeho působení v SSSR.

O celkovém výsledku akce LUX vypovídají dokumenty s názvem *Celkový přehled činnosti*, zpracovaný v červnu 1950 a *Dodatek k přehledu o činnosti* ze srpna 1950.⁴⁰ Oba dokumenty čítají dohromady více než 120 stran textu. Skupina ukončila činnost 26. srpna 1950. V průběhu akce LUX došlo k zatčení 22 bývalých zpravodajských důstojníků. Na 13 z nich podalo 5. odd. hl. št. trestní oznámení. Zbývajících 9 bylo zařazeno do TNP. Souzeni byli i důstojníci, kteří po celou dobu války zastávali významné funkce v československé zpravodajské službě a ničím se neprovinili. Jejich hlavní „zločin“ spočíval v tom, že v průběhu války úzce spolupracovali s britskou zpravodajskou službou a měli jiné názory na budování čs. zahraniční armády než moskevské vedení KSČ. Byli mezi nimi např. plk. Emil Strankmüller, plk. František Heike-Stoj, plk. Jaroslav Hájíček, plk. Jan Krček, plk. Jan Pernikář a řada dalších.

³⁷ NA, f. MNB, 8/2, k. 57. Hodnocení akce LUX ze dne 21. října 1952.

³⁸ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV.

³⁹ ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457 MV.

⁴⁰ VHA – VÚA, f. 100/52, sv. 36, a. j. 257.

Seznam uvedený v *Celkovém přehledu činnosti* obsahuje jména více než tři set padesáti osob. U každého je uvedena krátká charakteristika a seznam „hříchů“. Z obsahu charakteristik je zřejmé, že zpracovatelé vycházeli z obsahu archivních materiálů londýnského exilového MNO, Čs. vojenské mise v SSSR a z obsahu dalších písemností. Značnou část tvoří osobní svědectví vyslýchaných osob. V drtivé většině šlo o osoby zatčené a později odsouzené nebo zařazené do TNP. Pouze třináct osob, z toho jedenáct důstojníků, bylo vyslýcháno na svobodě. Vedle jmen generálů a důstojníků obsahuje seznam i jména mnoha civilních osob a cizích státních příslušníků. Mezi nimi např. i Vavro Šrobára, Vlada Clementise a dalších. Paradoxně je největší pozornost věnována gen. Ludvíku Svobodovi, který v té době již nevykonával funkci ministra národní obrany. Jeho osobě je věnováno celých deset stran textu s podrobným výčtem jeho „hříchů“ od předmnichovské republiky až do roku 1949. V jeho charakteristice je uveden i *Politický závěr*, kde se říká: „*Ctižádostivý oportunist. Ve svém jednání dbá, aby si neudělal zbytečných nepřátel a takto se projevil i v závažných situacích. Svoboda je ochoten změnit svůj politický směr, považuje-li to za účelné, ale činí tak zavčas, protože dovede rychle odhadovat situaci a zařizuje se pak na velmi dlouhou dobu.*“⁴¹

Seznam obsahuje údaje i o dalších generálech – Zdeňku Novákovi, Rudolfu Bulandrovi, Karlu Klapádkovi, Vilému Sachrovi a dalších, kteří se později stali obětí nezákonných procesů. Akce LUX byla zřejmě ukončena dříve, než se původně předpokládalo. Dokumenty o činnosti skupiny LUX obsahují i přehled nedokončených případů. Akce LUX nebyla samostatnou a izolovanou akcí. Tvořila součást široké škály perzekucí, které následovaly po únoru 1948. Důstojníci 5. odd. hl. št., podílející se na akci LUX figurovali také v akci D. Josef Pavlíček, který stál v čele akce LUX, působil také v akci D. Informace získané v průběhu výsledků v rámci akce D využívala skupina LUX a naopak. Výsledky výsledků v akci LUX byly využívány jako podklady pro zatýkání v jednotlivých akcích D. Veškeré informace pak využívalo 5. odd. hl. št. v dalších formách perzekucí směřujících proti vojenským, ale i civilním osobám. V průběhu akce D i v rámci akce LUX docházelo k závažnému porušování tehdy platných zákonů. Formy a metody nezákonných perzekucí vojenských osob neměly pouze podobu akcí D a LUX. Již od počátku roku 1949 se setkáváme také s provokacemi, nezákonným vězněním vojenských osob v pověstném domečku na Hradčanech. Následovaly vykonstruované soudní procesy, které končily dlouholetými tresty vězení a výjimečně i justičními vraždami.

Alexej Čepička ministrem národní obrany – konec éry Bedřicha Reicina

Provokace, násilné metody vyšetřování i další nezákonnosti v činnosti OBZ pokračovaly i po nástupu JUDr. Alexeje Čepičky do funkce ministra národní obrany v dubnu 1950. Nad Bedřichem Reicinem a celým OBZ, tehdy již pod novým názvem – Hlavní informační správa, se však začaly stahovat, obrazně řečeno, černé mraky. Již samy okolnosti nástupu Čepičky do funkce ministra národní obrany nevěstily pro Reicina nic dobrého.

Již krátce po svém jmenování do funkce učinil Čepička kroky vedoucí k oslabení pozice Reicina a nakonec k jeho odstranění z funkce a k zatčení. Z různých zdrojů, k nimž patřily i dopisy důstojníků internovaných v táborech nucené práce, získal Čepička informace o nezákonné činnosti OBZ. Proto si přímo podřídil instituce, které Reicinovi zabezpečovaly jeho výsadní postavení, a to Hlavní informační správu MNO, Hlavní kádrovou správu (X. odbor) MNO a 2. oddělení Hlavního štábu MNO (zpravodajské). Tím Reicin ztratil nejen rozhodující zdroje informací, ale i možnost rozhodovat o realizaci důležitých kádrových i jiných opatření

⁴¹ VHA – VÚA, f. 100/52, sv. 36, a. j. 257.

v armádě. Následně byl v lednu 1951 zbaven funkce náměstka ministra národní obrany pro věci kádrové a převeden na Státní plánovací komisi.

Dne 8. února 1951 byl gen. Bedřich Reicin zatčen. Následovalo zatčení jeho nejbližších spolupracovníků – sekretáře mjr. Artura Vrby dne 16. února 1951, gen. Josefa Musila, šéfa Hlavní informační správy MNO (bývalé 5. odd. hl. št.) dne 15. března 1951 a gen. Ludvíka Klena, náčelníka 2. odd. HŠ dne 3. dubna 1951.⁴²

Hlavní pozornost byla v následujících měsících věnována šetření souvislostí internace důstojníků v táboře nucených prací na Mírově (duben 1951) a používání násilných metod vyšetřování ve věznici OBZ, pověstném domečku (počátek května 1951). V této souvislosti byly z armády propuštěny a posléze zatčeny desítky bývalých důstojníků OBZ a vojenské justice. V období od 1. ledna 1951 do 11. září 1951 to bylo celkem 67 osob.⁴³ Vedle hlavních iniciátorů nezákonností (gen. B. Reicina a gen. J. Musila) byli zatčeni a později odsouzeni i přímí aktéři provokací včetně těch, kteří se dopouštěli krutého násilí na vyšetřovaných. Mezi nimi i plk. Richard Mysík, plk. Josef Mirovský, pplk. Ludvík Souček, pplk. Karel Bohata, škpt. František Pergl, pplk. JUDr. Karel Vaš a řada dalších.

Bedřich Reicin byl v procesu s protistátním spikleneckým centrem Rudolfa Slánského odsouzen ve vykonstruovaném procesu k trestu smrti a popraven dne 3. prosince 1952. Byl odsouzen a popraven za činy, kterých se nedopustil. Většina ostatních byla odsouzena převážně za prokázanou trestnou činnost. Jejich osudy byly různé. Gen. Josef Musil byl rovněž odsouzen k trestu smrti a popraven 9. ledna 1954. Plk. Richard Mysík spáchal ve vězení sebevraždu. Gen. Ludvík Klen se neúspěšně o sebevraždu pokusil. Ostatní byli odsouzeni k různě dlouhým trestům odnětí svobody. Ve vězení však strávili podstatně méně času než ti, kteří byli v důsledku jejich nezákonné činnosti odsouzeni ve vykonstruovaných procesech. Mnohým z nich udělil milost prezident Antonín Zápotocký. Na závěr každého rozhodnutí o udělení milosti bylo uvedeno zdůvodnění – jejich jednání nebylo motivováno nepřátelstvím proti lidově demokratickému zřízení. Všichni tak opustili vězení dříve než převážná část jejich obětí.

Po nástupu Alexeje Čepičky skončily nejtvrďší formy mimosoudních i soudních perzekucí vojáků. Pokračovalo však propouštění všech, které komunisté považovali za tzv. buržoazní živly nebo kteří působili za války na Západě. Ještě v roce 1954 proběhl vykonstruovaný proces se skupinou generálů, kteří byli odsouzeni k několikaletým trestům vězení.

Oprávněné rehabilitace za nezákonné mimosoudní i soudní perzekuce se většina postižených vojáků nedožila. Důsledně byly provedeny až po čtyřiceti letech, po společenských změnách v Československu v roce 1989.

Summary

The Role of the Army Counterintelligence Service and Bedřich Reicin in extrajudicial persecutions of soldiers after February 1948

The study analyses the forms, content and methods of extrajudicial persecutions of soldiers after February 1948 and the role of the Army Counterintelligence Service in their preparation and realization in the period 1948–1952.

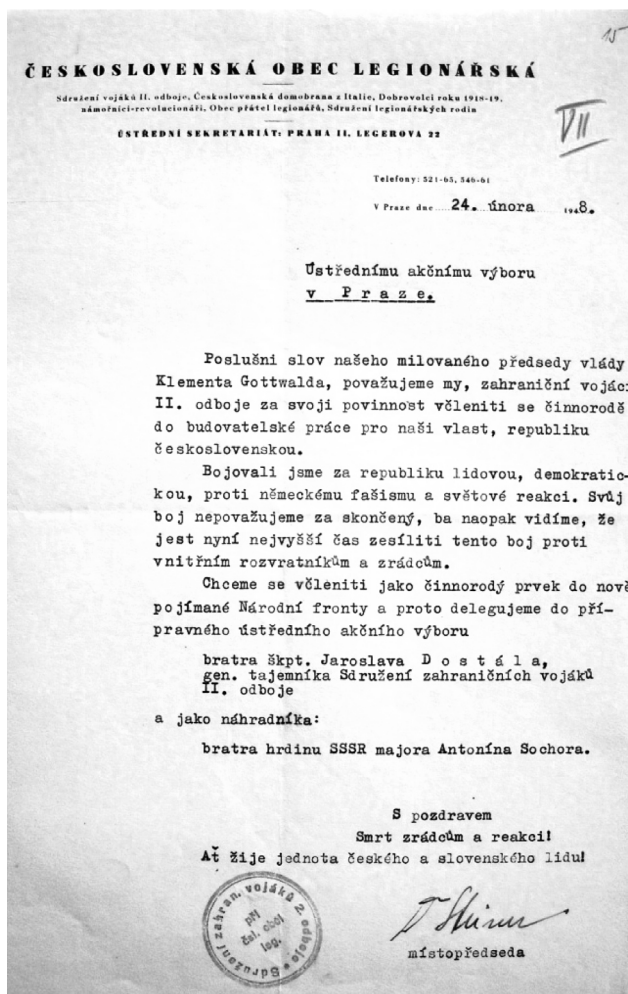
⁴² VÚA-VHA, f. 100/52, sv. 32, a. j. 217.

⁴³ VÚA-VHA, f. 100/52, sv. 32, a. j. 217. Seznam zajištěných důstojníků z povolání, vyšetřovaných VVZS a MNB, stav od 11. 1. do 11. 9. 1951.

The first part of the study is devoted to persecutions of soldiers during the February 1948 events and in the immediately following time. The persecutions were performed by Action Committees ("Akční výbory") of the National Front and the Army Counterintelligence Service that prepared data for decision-making of the Army Advisory Board, which was responsible for the dismissals of soldiers.

The next part of the study presents particular examples of different forms and methods of persecutions applied to groups of officers and soldiers. It covers actions marked with letter D ("důstojníci", i. e. officers) and with the word LUX (Czech term for "vacuum-cleaning"). This part of the study analyses the role of the Army Counterintelligence Service during these actions and shows unlawfulness of their members.

The study supports the statement that extrajudicial persecution formed the integral part of vast post-February persecutions against real and alleged opponent of the Communist Regime and the fact that their consequences were the same as judicial persecution.

dokument 1

Československou obec legionářskou zastupoval v Ústředním akčním výboru NF jeden z blízkých spolupracovníků šéfa Obranného zpravodajství v armádě Bedřicha Reicina škpt. Jaroslav Dostál

NA, f. 100/52, sv. 1, a. j. 1

Podle telefonického hlášení okresního akčního výboru v Opavě
mají býti tito důstojníci zbaveni svého postavení v armádě:
ppl. Horníček
major Kohout, velitel DOV
ppl. Dušinský 5332, Opava
štkpt. Sedláček 5332, Opava
plk. Knepl, Kroměříž.
Tato žádost bude podána také gen. Svobodovi.

V Praze, dne 28. II. 1948.

dokument 2

Akční výbory z různých míst republiky žádaly ministra národní obrany o odstranění „reakčních“
důstojníků z armády
NA, f. 100/1, sv. 24, a. j. 169

Příloha k čj. 1.100 Taj.let.-5-48

S e z n a m

příslušníků letectva postižených rozhodnutím APS

plk.:

DUDA Josef, Z-LU
HESS Alexandr, Z-IS-BDI.
KORDULA František, Z-LNP-1
LIŠKA Bohumil, Z-LDP
SVÁTEK Lubomír, Z-LP-43
SNAJDR Josef, Z-LD-6

plk.:

BERGMANN Václav, Z-LP-41
DROBNÝ Jan, LZ-2
DURANA Justin, LO-III.
FOIT Emil, Z-zběh-IS-I.
HRBÁČEK HUGO, Z-LP-41
KONEČNÝ Jaroslav, LZ-3
NAVRÁTIL Antonín, Z-IS-BD.
NEDVED Vladimír, Z-zběh-VŠV
NIZŠANSKÝ Josef, LNP-3
POSPÍŠIL Teodor, Z-LVA
REZÁČ Alois, Z-LNP-1
SECKÝ Ferdinand, Z-LO-I
SOJČEK Karol, IS-IV
TOBYŠKA Bohuslav, Z-OSA - *uvedl agent IS*
VANCL František, Z-zběh-IS-I
VESELÝ Vlastimil, Z-LP-24
VILDOMEC Karel, Z-LU - *uvedl*
ZAHRADNÍK Karel, LU
ZELENÝ Adolf, Z-LO-I.

mjr.:

BRYKS Josef, Z-LZ-10
ČERMÁK Josef, Z-LVA - *myšleno*
DARGOV Pavel, LO-III.
DOUBRAVA Josef, Z-LVA
DVORÁK Bedřich, Z-LZ-5
DVORÁK František, LO-II
FANTL Arnošt, Z-zběh-hl.št. 2. - *myšleno*
GASPAROVIC Peter, Z-LP-44 - *průmysl. aeroline*
HAKOŠ Štefan, LO-III.
HANUS Zdeněk, Z-LVA
HARTMAN Jiří, Z-IS-III
HNÁTEK Josef, LP-13
HOCHMAL Alois, Z-VŠV
HOLECEK Rudolf, Z-zběh-LVA
HORÁK Josef, Z-LU

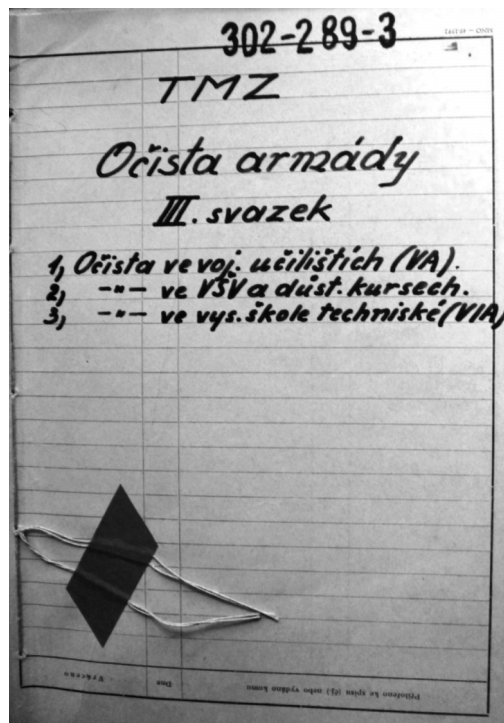
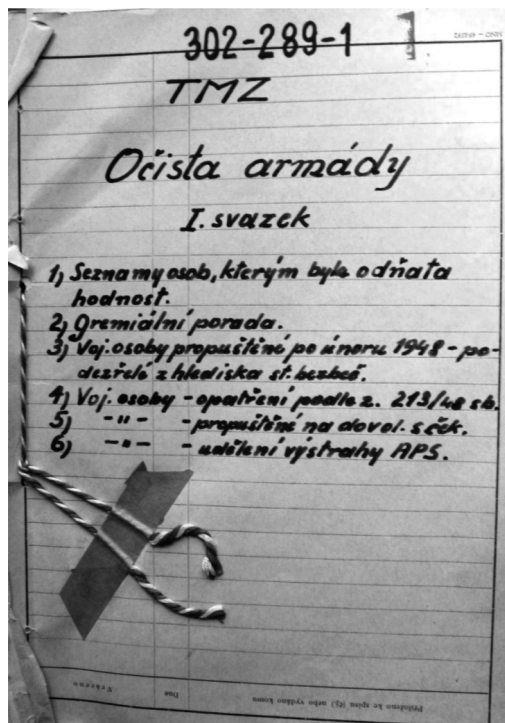
HOŘEJŠÍ Václav, Z-zběh-VŠV
HÝBLER Josef, Z-IS-III.
JAKAB Ondřej, Z-LP-44 - *zvěř*
JANČEK Kornel, LO-III.
JANOUCH Svatopluk, Z-IS-II. - *uvedl*
KAČKA Vladimír, LNP-1
KAŠLÍK Viktor, Z-LDP
KOPIAS Miroslav, SZ-III
KREJČI František, Z-LU
MACHÁČEK Josef, LZ-3
MARŠIK Josef, Z-LD-3 - *25 let ve voj.*
MOTL Jaroslav, Z-LU
MRVÍK Antonín, Z-LPS
PASEKA Josef, LNP-1
PANEK Josef, LZ-10 - *zdrav. v*
POCHOP Pavel, LNP-1
PODSTRANECKÝ Josef, Z-VTU
RABA Václav, Z-LP-4
RICHTER Josef, Z-LZ-1
SKOBA Vojtěch, LNP-2
SMAZAL Jiří, LZ-10
STRIBRŇÝ Josef, Z-LVA
ŠKARDA Josef, LZ-2
ŠIKL Václav, Z-LNP-4
ŠPLOUCHAL Josef, IS-3
STĚPÁN Jaroslav, IPO
TOMŠOVSKÝ František, LZ-6
WAGNER František, Z-LNP-4
ZMÁTLO Alois, SZ-VI

škpt.:

ČAPKA Josef, Z-SZ-III.
ČATLOS Dušan, LZ-12
ČERNÝ Otakar, Z-VLÚ
DANEK Jaromír, Z-LP-41
HANUS František, hl.št.vel.let.
KAMARÁD Josef, Z-SZ-IV
KOPECKÝ Miroslav, Z-zběh-VLÚ
KOPRIVA Josef, Z-zběh-LP-30
KREZEK Bohumír, Z-LP-43
LAŇČEK Karel, Z-LNP
LIŠKUTÍN Miroslav, Z-LP 7 - *uvedl z*
LOPATA František, LNP-3
MAŘEŠ Felix, LZ-11
MECÍŘ Miloslav, Z-VŠV
MANSFELD Miroslav, Z-LP-24
MIKULECKÝ Jiří, Z-LP-4

dokument 3

První strana seznamu příslušníků letectva, kteří byli postiženi rozhodnutím Armádního poradního sboru
ABS, f. 302-302-3

dokumenty 4, 5

V Archivu bezpečnostních složek v Praze jsou uloženy obsáhlé svazky dokumentující perzekuci vojáků po únoru 1948

ABS, f. 302-289-1, 3 a 302-291-1

ÚLOHA ARMÁDNÍHO OBRANNÉHO ZPRAVODAJSTVÍ A BEDŘICHA REICINA
PŘI MIMOSOUDEBNÍ PERZEKUCI VOJÁKŮ PO ÚNORU 1948

Plk. Rudolf CYLEK,
1. zvl. odděl. BEVKA.

Z P R Á V A .

Na požadavek mjr. V. STWARNA dávám tuto zprávu:

Akce "D":

Nešlo bylo k akci přikročeno, muselo před jejím zahájením probíhat nejdříve 5. odděl. hl. št. a MV určité jednání, které patrně prováděl Reicin, nebo Husil ze MVO a Svob ze MV. Zdvádáno pro tuto domněnku spáturil v tom, že na provádění akce spolupracovalo 5. odděl. hl. št. a práce, byl zvolen THP Mirov pod a. rávou MV, jehož režim nebyl normální, Reicin THP a byl tam zvláštní opatření, omezení návštěv, zákaz opuštění THP, chování spočívající neustálou a pod. Sám jsem upozornoval na to, že o rodiny chovanec není péčováno a že upadájí do bláta. Později byla pro chovance opatřena práce MV přímo v THP Mirov.

Výběr osob, které byly do akce zahrnuty, byl jednak předložený, jednak definitivní těsně před zahájením akce. Sám se tomu mohl o výběru, který byl prováděn až akce "D III". O výběru do akce "D I", "D II" a "D III" nejsem informován, neboť do té doby jsem k této agendě neměl přístup.

Výběr do akce "D-III", "D IV" a "D V" byl prováděn z osob, které byly propuštěny v rámci čistoty z armády a byly k nim negativní poznatky. Většinou šlo o negativní poznatky z doby, kdy konaly vojenskou službu, jako ku př. reakční výroky a chování, podléhání z politických důvodů a pod. Někdy tyto poznatky byly doplněny ze své správy, které došly o osobě po propuštění z armády, jako styky s reakci, vyhrobení se zapojení do práce a pod. Od bý. plk. Jaroslava Favičeka a od plk. Antonína Hrnčíka jsem dostával na listech papíru stručné výňatky /poznámky/ a osobní data, na nichž byly negativní poznatky uvedeny. Docházely též návrhy od podřízených složek, které mi Faviček předával. Tyto výpisy jsem shromažďoval a na vyžádání předal Favičkově, který patrně ve spolupráci s Husilem nebo s Reicinem prováděl pak definitivní výběr těsně před akcí.

Definitivní výběr do akce "D-V", který se týkal důstojníků mimo službu, bydlících v Praze a kterým měla být nabídnuta výměna bytu mimo Prahu, prováděl Husil a Reicin a o akci byl též informován ministr NO Čepička.

Někdy jsem měl dojem, že důvody pro zařazení do akce "D" jsou slabé a že k zařazení dochází na základě poznatků, které zna Husil nebo Faviček a které nemají být srovnatelné s předloženými pracovními zprávkami preventivní izolace a jiné eventualit. Až př. dodatečně jsem zjistil, že do akce "D" byly zařazeny osoby, které byly zprostředkány v soudním řízení, vedeným prokurátorem Státním a spol.

Po vstupu posouzení od kámenho výboru byl na mnohých od Reicina různé poznatky, které naznačovaly buď naléhavost zařazení do THP, nebo pokyny k důkladné prohlídce v bytě, k usměrňování výhledu atd. V akci D-V provedl Husil rozdělení osob podle věku a to tak, že osoby do 50 let všude přicházely v úvahu pro zařazení do THP. To bylo v době, kdy Reicin měl již povodky přehlednější.

Organisaci a vlastní provádění akce "D" jsem podrobně poznal při přípravě akce "I IV" kdy jsem se účastnil porady na MV, kde Faviček vlastní provedení této akce pojednal.

Akce byly hromadné, zejména součástí velet a osoby do nich zahrnuté byly a jednou zvláštní orgány SÚB v součinnosti s armádou HUS proveden jejich výhled. Material /i s domovních prohlídek/ státní výhodnocovací skupiny, složené ze zastupců HUS nebo podřízených složek a z příslušníků SÚB a tyto skupiny pak podávaly návrhy na řešení pří-

dokument 6

Část výpovědi příslušníka OBZ plk. Rudolfa
Cylka o přípravě a realizaci akcí „ID“ z roku 1963.
ABS, f. Vyšetřovací spisy, a. č. ZV 1241

35/4-
34

Pokračování v protokole o výpovědi s Kalfusem Zdenkem.

Bol ste inštruovaný v tom smyslu, kto s príslušníctva má byť do PTP
zařadený?

Inštruktáž o zařadování do PTP účastnil som se prvý raz, takže toto
mi bola vec neznámá. Spomínam si však, že natejto inštruktáži, na kto-
rej bol prítomný i plk. P a v l i š e k R e i c i n nás inštruoval
v tom smere, aby do PTP boli zařadovaní synovia kulakov, ktorých vý-
mera pody číni cez 20 ha. Hovoril o tom, že "kontingenty", t.j. počty
zařadených do PTP sa nadodriavajú, nie sú plnené, tiež do PTP sú vy-
beraní ľudia, ktorí tam nepatria. Konkrétne hovoril o Maďaroch a Nem-
coch zo Slezka u ktorých sa neprihliada ani našich triedny povod.
Pri tejto inštruktáži R e i c i n tiež udával percento zařadených
príslušníkov do PTP a toto sa ma pozdávalo veľmi malú, o aké číslo-
percento išlo si už nepamätám.

Bol ste pri príležitosti tejto inštruktáže poverený spolu s plk.
P a v l i š e k o m okrem úkolu inštruovať veliteľa 2.VO o prevádzka-
ní akcie zařadovania príslušníctva do PTP i iným úkolom - uveďte
kto?

Okrem úkolu inštruovať veliteľa 2.VO sme šli spolu s plk. P a v l i š e k o m poverený gen. R e i c i n o m úkolom sledovať v Tren-
šine gen. H o v á k a o ktorom R e i c i n povedal, že je nebezpe-
čie, že tento by mohol utiecť za hranice. V Brne sledovanie menova-
ného diaľke udania malo byť zařadené prostredníctvom štát. bezpe-
čnosti, s ktorou má plk. P a v l i š e k vojsk do styku. Po tomto
úkolovaní nám doslova povedal toto: "Ak niekto niečo o tomto úkole
presvedčíte dím Vás zavrieť a do smrti z base sa nedostane." O sledo-
vaní gen. H o v á k a sme mali podávať do Prahy diaľkopísané zprávy
a to do ruk gen. H u s i l a .

Uveďte ako ste prikrčili k plneniu úkolov, uložených Vám R e i c i n o m?

Hneď po inštruktáži, prevedenej R e i c i n o m odišli sme autom
do Trenšine, kde sme prišli asi v 06.00 hod. Bola asi sobota. Tu
sme spolu s plk. P a v l i š e k o m odišli na 2.VO a keď začala
pracovná doba plk. P a v l i š e k odišiel za nás 5. odd., v akéj
prešiel a podpísal.

dokument 7

Část výpovědi mjr. Zdenka Kalfuse o inštruktáži
B. Reicina k zařazování vojáků k PTP.
ABS Praha, f. Vyšetřovací spisy, a. č. V 2457